EVROPSKÁ KOMISE

V Bruselu dne 9.2.2010
KOM(2010)47 v konečném znění

# ZPRÁVA KOMISE RADĚ A EVROPSKÉMU PARLAMENTU

o provádění směrnice Rady 91/676/EHS o ochraně vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů na základě zpráv členských států za období 2004–2007

SEK(2010)118

**ZPRÁVA KOMISE RADĚ A EVROPSKÉMU PARLAMENTU**

o provádění směrnice Rady 91/676/EHS o ochraně vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů na základě zpráv členských států za období 2004–2007

## 1. ÚVOD

Cílem směrnice Rady 91/676/EHS (dále jen „směrnice o dusičnanech“) je ochrana vod před přímým nebo nepřímým znečišťováním dusičnany ze zemědělských zdrojů prostřednictvím řady opatření, jež mají členské státy přijmout: monitorování vod (koncentrace dusičnanů a trofický stav); stanovení znečištěných vod a vod ohrožených znečištěním; vymezení ohrožených oblastí (odtokových oblastí vymezených vod); vytvoření zásad správné zemědělské praxe a akčních programů (soubor opatření s cílem zabránit a omezit znečišťování dusičnany) a nejméně jednou za čtyři roky přezkum vymezení ohrožených oblastí a akčních programů.

Článek 10 směrnice o dusičnanech na členských státech požaduje, aby každé čtyři roky následující po oznámení uvedené směrnice předložily Komisi zprávu. Tato zpráva by měla obsahovat informace týkající se zásad správné zemědělské praxe, vymezených ohrožených oblastí, výsledků monitorování vody a shrnutí hlavních rysů akčních programů vypracovaných ve vztahu k oblastem ohroženým dusičnany.

Cílem této zprávy je informovat Evropský parlament a Radu o stavu provádění směrnice o dusičnanech v souladu s jejím článkem 11. Zakládá se na informacích poskytnutých členskými státy za léta 2004–2007 a jsou k ní připojeny souhrnné mapy zobrazující zatížení živinami ze zemědělských zdrojů, údaje o jakosti vody a vymezené oblasti ohrožené dusičnany, obsažené v pracovním dokumentu útvarů Komise **(**SEK(2010)118**)**. Je to poprvé, kdy zprávu předkládá všech 27 členských států[1]. Zpráva se tedy zabývá hlavně EU-27, obsahuje však rovněž srovnání se třetím sledovaným obdobím někdejší EU-15 a některých nových členských států. Srovnání s předchozím sledovaným obdobím není u všech nových členských států možné, protože pro mnohé z nich je tato zpráva první[2]. Zprávy byly předkládány v letech 2008–2009. Řada členských států poskytla v průběhu roku 2009 doplňující informace, zejména údaje o jakosti vody.

## 2. VÝVOJ ZATÍŽENÍ ZPŮSOBENÉHO ZEMĚDĚLSKÝMI ZDROJI OD POSLEDNÍHO SLEDOVANÉHO OBDOBÍ

Postupné snižování spotřeby minerálních dusíkatých hnojiv, které začalo na počátku devadesátých let dvacátého století, se v zemích EU-15 v letech 2004–2007 ustálilo. Na úrovni EU-27 vykazuje spotřeba dusíku mírně rostoucí tendenci[3]. V porovnání

---

1 Včetně Rumunska a Bulharska, které zatím neměly povinnost údaje předkládat. Bulharsko rovněž připojilo údaje o jakosti vody za období 2000–2003.

2 Kypr, Česká republika, Estonsko a Maďarsko předložily v roce 2004 zprávu za období 2000–2003.

3 Viz obr. 1A a 1B v SWD.

s posledním sledovaným obdobím setrvala v zemích EU-15[4] celková roční spotřeba minerálních dusíkatých hnojiv na hodnotě přibližně 9 milionů tun, zatímco v zemích EU-27 došlo k nárůstu o 6 % z 11,4 na 12,1 milionu tun.

Spotřeba minerálních fosforečných hnojiv byla v zemích EU-15 za poslední sledované období snížena o 9 %, zatímco v zemích EU-27 klesla o pouhé 1 %[4].

Klesající tendence v počtu zvířat, která byla zaznamenána v posledním sledovaném období, se v letech 2004–2007 ustálila. Ze srovnání mezi lety 2003 až 2007[5] vyplývá, že v EU-15 počet prasat a drůbeže – s výjimkou nosnic – klesl, zatímco počet ovcí a skotu mírně vzrostl. Dojnice v zemích EU-15 zaznamenaly nárůst o 7,6 %. V zemích EU-27 dochází k podobnému vývoji; je zde však patrný větší úbytek v počtu drůbeže – s výjimkou nosnic.

Množství dusíku, které se každoročně dostává do zemědělské půdy v zemích EU-27 v důsledku chovu zvířat, kleslo mezi lety 2003 a 2007 z 9,4 na 9,1 milionu tun a v zemích EU-15 ze 7,9 na 7,6 milionu tun. Zatížení způsobené zemědělskými zdroji se v jednotlivých členských státech výrazně liší[6]. Mezi oblasti zatěžované vysokým obsahem živin patří mimo jiné Nizozemsko, belgické Vlámsko a francouzská Bretaň. Členské státy ve východní Evropě mají obecně nižší zatížení díky menšímu množství používaných hnojiv a dobytka.

Podíl zemědělství na zatížení povrchových vod dusičnany se v řadě členských států snižuje. Relativní podíl zemědělských zdrojů však zůstává vysoký. Ve většině členských států je zemědělství odpovědné za více než 50 % celkového dusíku vypouštěného do povrchových vod. Podíl zatížení dusíkem v povodích řek pocházející z rozptýlených zdrojů je ve většině Evropy nadále vysoký[7].

## 3. JAKOST VODY, STAV A VÝVOJ

*Monitorovací sítě*

Odpovídající monitorování vod má zásadní význam pro posouzení jakosti vody a vyžaduje dostatečnou monitorovací síť rozmístěnou na celém území k monitorování podzemních, povrchových i mořských vod. Řada členských států sjednocuje monitorování dusičnanů prostřednictvím monitorovacích sítí zřízených podle rámcové směrnice o vodě[8]. V tomto sledovaném období bylo 50 % monitorovacích stanic z 10 členských států v databázi směrnice o dusičnanech a v databázi rámcové směrnice o vodě totožných.

V zemích EU-27 existuje celkem 31 000 vzorkovacích stanic podzemních vod a 27 000 vzorkovacích stanic povrchových vod. Počet stanic v EU-12 je podstatně nižší než v EU-15 a činí 7 000 vzorkovacích stanic podzemních vod a 5 000 vzorkovacích stanic povrchových vod. Ve srovnání s předchozím sledovaným

---

4 Na základě statistik OECD za období 2003–2007. Databáze neobsahuje informace o Belgii a Irsku. Irsko poskytlo vlastní údaje.

5 Viz tabulka 3 v SWD.

6 Viz mapy 1 až 6 v SWD.

7 Viz mapa 7 v SWD.

8 Směrnice 2000/60/ES.

obdobím vzrostl počet vzorkovacích stanic podzemních vod v EU-15 z 20 000 na 24 000, zatímco počet vzorkovacích stanic povrchových vod zůstal stejný – 22 000. Celkový počet stanic, které jsou stejné jako v předchozím sledovaném období a které umožňují výpočet tendence vývoje, činí 18 000 u podzemních vod a 14 000 u povrchových vod.

Průměrná hustota vzorkovacích stanic podzemních vod je 13,7 stanic na 1 000 $km^2$, přičemž největší hustota je v Belgii, na Maltě a v Dánsku (99, 44 a 34 stanic na 1 000 $km^2$) a nejmenší ve Finsku, Švédsku a Litvě (0,2, 0,4 a 0,8 stanic na 1 000 $km^2$). Většina členských států poskytla údaje o monitorování podzemních vod v odlišné hloubce v rozmezí od 0–5 do více než 30 m. Několik členských států poskytlo informace ohledně četnosti monitorování, která se u podzemních vod pohybuje od 1 monitorování (Nizozemsko) do 4 monitorování ročně (Belgie, Francie, Slovinsko a Slovensko).

Průměrná hustota vzorkovacích stanic povrchových vod je 7,4 na 1 000 $km^2$ plochy půdy, přičemž největší hustota je na Maltě, v Belgii a ve Spojeném království (114, 29 a 36 na 1 000 $km^2$) a nejmenší ve Finsku (0,5 stanic na 1 000 $km^2$). Většina členských států s mořskými vodami má rovněž monitorovací stanice mořských vod. Četnost monitorování povrchových vod se pohybuje od 7,4 monitorování ročně v Rumunsku do 26 monitorování ročně v některých monitorovacích stanicích v Německu a ve Slovinsku.

Členské státy poskytly georeferenční údaje o jakosti vody, na jejichž základě bylo možné vypracovat souhrnné mapy[9] jakosti vody zohledňující znečištění dusičnany a trofický stav vod.

*Podzemní vody*

V období 2004–2007 vykázalo 15 % monitorovacích stanic v zemích EU-27 průměrné koncentrace dusičnanů překračující 50 mg dusičnanů na litr[10], 6 % bylo v rozmezí 40 až 50 mg dusičnanů na litr a 13 % bylo v rozmezí 25–40 mg dusičnanů na litr. Přibližně 66 % vzorkovacích stanic podzemních vod mělo koncentrace pod 25 mg dusičnanů na litr. V zemích EU-15 naměřilo 17 % vzorkovacích stanic koncentrace nad 50 mg na litr, 6 % v rozmezí 40 až 50 mg na litr, 15 % v rozmezí 25–40 mg na litr a 62 % pod 25 mg na litr[11]. Regiony, v nichž byly naměřeny vysoké koncentrace (nad 40 mg na litr), jsou části Estonska, jihovýchod Nizozemska, belgické Vlámsko, střední Anglie, některé části Francie, severní Itálie, severovýchod Španělska, jihovýchodní Slovensko, jižní Rumunsko, Malta a Kypr. Poměrně vysoké hodnoty naměřila rovněž řada vzorkovacích stanic na středomořském pobřeží.

*Tendence vývoje jakosti podzemních vod*

Většina členských států, které odevzdaly zprávu za předchozí sledované období, provedla srovnání údajů za stávající sledované období s obdobím předchozím, včetně

[9] Viz mapy 8–15 v SWD.

[10] 50 mg $NO_3$-/l je limitní hodnota stanovená ve směrnici o dusičnanech.

[11] Viz obr. 2 v SWD.

některých nových členských států (Bulharsko, Kypr, Estonsko a Maďarsko[12]). Švédsko tendence vývoje neuvedlo, protože téměř veškeré švédské podzemní vody vykazují hodnotu pod hranicí 25 mg dusičnanů na litr a proto, že v tomto sledovaném období bylo posuzováno méně monitorovacích stanic. Tendence vývoje nemohly být stanoveny v Řecku z důvodu nedostatku údajů a v Polsku, v Litvě, Lotyšsku, na Maltě, v Rumunsku, ve Slovinsku a na Slovensku, které předkládaly zprávu poprvé.

Ze srovnání údajů za předchozí sledované období[13] vyplývá, že na úrovni EU-15[14] převládá stabilní a klesající vývoj (66 % monitorovacích stanic, z nichž 30 % má klesající tendenci). Avšak 34 % monitorovacích stanic nadále vykazuje stoupající tendenci. V nových členských státech, které provedly srovnání s údaji za předchozí sledované období (Bulharsko, Kypr, Estonsko a Maďarsko), vykazuje 80 % stanic stabilní vývoj, 11 % stanic má klesající tendenci a 9 % tendenci rostoucí. Členské státy, kde více než 30 % monitorovacích stanic vykazuje rostoucí tendenci, jsou Belgie, Francie, Španělsko, Portugalsko, Německo, Irsko, Itálie a Spojené království. S výjimkou Irska však tyto členské státy vykazují srovnatelný nebo dokonce vyšší podíl stanic se zlepšující se jakostí. Z analýzy vývoje podle třídy jakosti vod[15] vyplývá, že v řadě členských států se podíl stanic s obsahem dusičnanů přesahujícím 50 mg na litr nadále zvyšuje: jsou to Belgie, Dánsko, Řecko, Španělsko, Francie, Irsko, Itálie, Nizozemsko a Spojené království. Podíl stanic nad 50 mg na litr klesl v Rakousku, Německu, Finsku, Lucembursku a Portugalsku. Údaje je však třeba interpretovat s opatrností, protože řada členských států výrazně zvýšila hustotu monitorování, což by mohlo ovlivnit podíl stanic podle tříd jakosti vod.

*Hloubka podzemních vod*

Hluboké podzemní vody bývají méně znečištěné než podzemní vody mělké. Vrstva s největším podílem stanic, kde byly zaznamenány hodnoty nad 50 mg dusičnanů na litr, se nachází v hloubce mezi 5 a 15 m[16].

*Sladké povrchové vody*

V období 2004–2007 vykázalo 21 % monitorovacích stanic povrchových vod v zemích EU-27 průměrné koncentrace dusičnanů pod 2 mg na litr a 37 % mezi 2 a 10 mg na litr. Průměrné koncentrace dusičnanů v rozmezí 40 mg na litr a 50 mg na litr byly zjištěny ve 3 % stanic a koncentrace přesahující 50 mg na litr rovněž ve 3 % stanic. V zemích EU-15 naměřilo 24 % stanic hodnoty pod 2 mg na litr, 30 % mezi 2 a 10 mg na litr, 4 % mezi 40 mg a 50 mg na litr a rovněž 4 % stanic koncentrace vyšší než 50 mg dusičnanů na litr.

Členské státy s nejvyšším podílem stanic s hodnotami pod 2 mg/l jsou Švédsko (97 %), Bulharsko (76 %), Finsko (59 %) a Portugalsko (50 %). Členské státy s nejvyšším podílem stanic s hodnotami převyšujícími 50 mg/l jsou Malta (43 %),

---

12 Ve zprávě předložené za období 2000–2003 neposkytla Česká republika údaje o jakosti vod, proto není možné vypracovat analýzu vývoje.

13 Viz obr. 3 v SWD.

14 S výjimkou Švédska z výše uvedených důvodů.

15 Viz tabulka 1 v SWD.

16 Viz obr. 4 v SWD.

Belgie (10 %) a Spojené království (7 %)[17].
Zejména Anglie, Vlámsko a Bretaň vykazují vysoké hodnoty nad 40 mg/l. Pokud jde o nové členské státy, vykazují zvýšené koncentrace dusičnanů v povrchových vodách (nad 25 mg/l)[18] část České republiky a Maďarska a několik oblastí v Polsku.

*Tendence vývoje jakosti sladkých povrchových vod*

Ze srovnání údajů za předchozí sledované období vyplývá, že na úrovni EU-15 vykazuje koncentrace dusičnanů stabilní či klesající vývoj v 70 % monitorovacích stanic. Největší podíl stanic se zlepšující se jakostí je ve Francii (18 %)[19], zatímco v Řecku[20] (41 %) a v Lucembursku (30 %) je nejvyšší podíl stanic se snižující se jakostí vody[21]. Poměrně vysoký podíl stanic se zlepšující se jakostí se nachází v Itálii a v Belgii (10 % v Itálii, 13 % v Belgii), je zde však srovnatelný podíl stanic se zhoršující se jakostí. Mezi regiony s poměrně velkým množstvím výrazně rostoucích koncentrací dusičnanů patří západní Anglie, Řecko a východní část delty řeky Pád v Itálii[22]. Avšak posledně jmenovaná oblast vykazuje rovněž poměrně velký podíl stanic s výrazně klesajícím vývojem. Pokud jde o nové členské státy, které předložily zprávu o tendenci vývoje, má největší podíl stanic se zlepšující se tendencí vývoje Kypr (26 %), zatímco Estonsko (10 %) vykazuje největší podíl se zhoršující se tendencí vývoje[23]. Z analýzy vývoje podle třídy jakosti vod[24] vyplývá, že v řadě členských států se podíl stanic s obsahem dusičnanů přesahujícím 50 mg na litr nadále zvyšuje, zejména v Belgii a ve Spojeném království. Podíl stanic s obsahem dusičnanů přesahujícím 50 mg poklesl ve Francii a Itálii, přičemž v řadě členských států EU-15 nebyly u povrchových vod zaznamenány žádné hodnoty přesahující 50 mg dusičnanů na litr (Rakousko, Německo, Řecko, Finsko, Irsko, Lucembursko, Portugalsko a Švédsko). Údaje je však třeba interpretovat s opatrností, protože změna v hustotě monitorování by mohla ovlivnit podíl stanic podle třídy jakosti vod.

*Trofický stav povrchových vod*

K posouzení trofického stavu sladkých povrchových vod používají členské státy různá kritéria, což komplikuje srovnání trofického stavu vod v jednotlivých členských státech. Jako parametry státy obvykle používají koncentraci chlorofylu-a, celkovou koncentraci dusíku, celkovou koncentraci fosforu a ortofosfátu, přičemž 17 členských států informovalo o trofickém stavu svých povrchových vod na základě většího počtu parametrů. 40 % stanic v EU[25], které podaly informace o trofickém stavu, označují povrchové vody za oligotrofní nebo ultra-oligotrofní, zatímco ve 33 % stanic byla voda označena za eutrofní a hypertrofní. Největší podíl hypertrofních vod je na Maltě a v Maďarsku, zatímco největší podíl oligotrofních

17 Viz obr. 5 v SWD.
18 Viz mapy 11, 12 a 14 v kap. I SWD.
19 Snížení koncentrací dusičnanů alespoň o 5mg na litr.
20 Řecko zaslalo aktualizovaný soubor údajů, avšak vzhledem k jejich pozdnímu odevzdání nemohly být vzaty v úvahu a jsou zde uvedeny původně dodané údaje.
21 Nárůst koncentrací dusičnanů alespoň o 5mg na litr.
22 Viz mapa 13 v SWD.
23 Viz obr. 6 v SWD.
24 Viz tabulka 2 v SWD.
25 EU-27 s výjimkou Kypru, Dánska, Estonska, Řecka, Itálie, Francie, Lucemburska, Nizozemska, Polska a Spojeného království v důsledku nedodaných nebo neúplných údajů.

vod je v Bulharsku a v Lotyšsku[26].
Ne všechny členské státy, které mají mořskou vodu, podaly zprávu o její jakosti, což poněkud komplikuje hodnocení tohoto hlášení na evropské úrovni.

## 4. VYMEZENÍ OBLASTÍ OHROŽENÝCH DUSIČNANY

Na členských státech se požaduje, aby na svém území vymezily ohrožené oblasti, odkud odtéká voda do znečištěných vod, nebo vody, u nichž hrozí znečištění, pokud nebudou přijata žádná opatření. Na členských státech se požaduje, aby nejméně jednou za čtyři roky provedly přezkum a v případě potřeby upravily vymezení oblastí ohrožených dusičnany na základě výsledků monitorování vod. Členské státy se rovněž mohou rozhodnout, že namísto vymezení konkrétních oblastí uplatní akční program na celém území. Tento přístup vztahující se na celé území přijalo Rakousko, Dánsko, Finsko, Německo, Irsko, Litva, Lucembursko, Malta, Nizozemsko a Slovinsko.

Z území států EU-27 bylo za ohrožené oblasti, včetně oblastí členských států, které uplatňují přístup vztahující se na celé území, označeno 39,6 %[27] území. Ve srovnání s předchozím sledovaným obdobím se celková plocha v rámci EU-15 označená jako ohrožené oblasti, včetně oblastí, na které se vztahuje akční program pro celé území státu, rozrostla o 1 % a v současnosti představuje 44,6 % celkové rozlohy států EU-15. V období 2004–2007 se ohrožené oblasti rozšířily v Portugalsku, v Belgii a v Itálii. V letech 2008–2009 zvýšilo počet vymezených oblastí rovněž Španělsko.

## 5. AKČNÍ PROGRAMY

Na členských státech se požaduje, aby pro vymezené oblasti nebo pro celé území svého státu, pokud se rozhodly pro přístup zahrnující celé území, zavedly jeden nebo více akčních programů. Tyto akční programy by měly obsahovat alespoň opatření uvedená v přílohách II a III směrnice o dusičnanech a opatření související mimo jiné s ročními obdobími, kdy je zakázáno hnojení, s požadovanou minimální skladovací kapacitou statkových hnojiv, omezením používání hnojiv nebo používáním hnojiv v blízkosti vod nebo na svazích.

Všechny členské státy zavedly na svém území jeden nebo více akčních programů a ve svých zprávách poskytly informace o nově zavedených akčních programech a jejich úpravách na základě pravidelných povinných přezkumů.

Řada členských států využila možnosti, kterou uvádí směrnice o dusičnanech, a to vypracovat a provést různé akční programy pro jednotlivé oblasti ohrožené dusičnany nebo části těchto oblastí; mezi tyto země patří Francie, Portugalsko, Španělsko, Spojené království, Belgie, Itálie, Polsko a Rumunsko.

Většina akčních programů obsahuje požadovaná opatření, některé však vyžadují doplnění, jestliže mají zajistit dostatečnou ochranu jakosti vod před znečištěním

---

[26] Viz obr. 7 v SWD.
[27] Na základě údajů za rok 2007 viz tabulka 4 obrázek 8 a mapa 16 v SWD.

dusičnany. Hlavní nedostatky souvisejí s ustanoveními o skladovací kapacitě, vyváženém hnojení a stanovení období, během nichž je hnojení zakázáno.

Směrnice o dusičnanech omezuje v ohrožených oblastech, kde se uplatňuje akční program, hnojení statkovými hnojivy na 170 kg N/ha za rok. Tuto úroveň stanoví téměř všechny akční programy.

Skladovací kapacita statkových hnojiv během tohoto posledního sledovaného období dále vzrostla. Nedostatečná skladovací kapacita statkových hnojiv však patří k nejčastějším problémům, s nimiž se členské státy při provádění akčních programů setkávají. Skladovací kapacita by měla být dostatečná, aby bylo zajištěno skladování hnojiv během období, kdy je hnojení hnojivy zakázané nebo nemožné z důvodu klimatických podmínek. Jako příčina bránící výstavbě nových skladovacích kapacit se uvádí nedostatek finančních prostředků mezi zemědělci.

Kontroly provedené u zemědělců většinou prokázaly, že opatření akčních programů dodržují. Byly však ohlášeny tyto problémy spojené s prováděním akčních programů:

- vedení přesných záznamů ze strany zemědělců o hnojení statkovými a strojenými hnojivy

- nízké povědomí mezi zemědělci, zejména v malých zemědělských podnicích. Mnozí zemědělci mají kvůli nedostatku znalostí potíže s pochopením opatření akčních programů.

Řada členských států (například Rakousko nebo Nizozemsko) informuje o pozitivní změně, pokud jde o celkové povědomí zemědělců o životním prostředí, díky čemuž se například zlepšilo nakládání se statkovými hnojivy a hnojivy strojenými.

3. kapitola pracovního dokumentu útvarů Komise uvádí příklady, kdy bylo v řadě členských států dosaženo pokroku v oblasti akčních programů.

Komise si je rovněž vědoma vyššího zájmu o iniciativy v oblasti zpracování statkových hnojiv. V řadě členských států, zejména v regionech s intenzivní živočišnou výrobou a značnými přebytky živin, se statková hnojiva zpracovávají za účelem výroby konečných produktů, které mohou být snadno převáženy a vyváženy, nebo produktů s odlišným poměrem živin umožňujícím lepší hospodaření s živinami, a tedy snížení přebytku živin. Techniky zpracování mohou být různé od pouhé separace na kapalné a pevné frakce až po pokročilejší techniky, jako např. sušení, kompostování nebo spalování pevných frakcí a biologické zpracování, použití membránových filtrů a technik fyzikálně chemických procesů pro kapalné frakce. Tyto techniky jsou často používány v kombinaci se zařízeními, v nichž je pomocí digesce za vzniku bioplynu vyráběna energie. Zajímavé jsou rovněž iniciativy velkých družstev, kdy velké skupiny zemědělců společně investují do stavby zařízení na zpracování statkových hnojiv. Tyto iniciativy v současnosti probíhají zejména ve Španělsku, Nizozemsku a v Belgii.

Je třeba zdůraznit, že mezi zemědělci roste zájem o využívání nových technik výkrmu, jako je používání krmiv s nízkým obsahem dusíku, multifázový systém výživy pomocí upravených krmiv v závislosti na růstové fázi a pokročilé řízení

výkrmu, které zlepšuje celkovou účinnost využití krmiv zvířaty. Pokročilé techniky zpracování krmiv přispívají k lepší účinnosti přeměny krmiv a omezení množství vyměšovaných živin.

## 6. VÝJIMKY

Směrnice o dusičnanech umožňuje využít výjimky z maximálního množství 170 kg dusíku na hektar ročně na statková hnojiva, pokud se prokáže, že jimi není ohroženo dosažení cílů směrnice a že jsou zdůvodněny na základě objektivních kritérií, jako např. dlouhé vegetační období, plodiny s vysokou spotřebou dusíku, vysoké srážky nebo půda s mimořádně vysokou denitrifikační schopností. Výjimky se udělují na základě rozhodnutí Komise, k němuž je zapotřebí stanoviska výboru pro regulaci dusičnanů, který Komisi pomáhá při provádění směrnice. Předpokladem udělení výjimky je řádné vymezení oblastí ohrožených dusičnany a existence akčních programů v souladu s ustanoveními směrnice o dusičnanech; výjimky platí pouze po dobu trvání akčního programu. Seznam výjimek, které byly uděleny do prosince 2009, je uveden ve 2. kapitole pracovního dokumentu útvarů Komise.

## 7. PROGNÓZA JAKOSTI VODY

Řada členských států uvedla prvky metod hodnocení (simulační modely a analýzu vývoje) pro vyhodnocení vývoje tlaků zemědělské činnosti a/nebo hodnocení jakosti vody. Kypr, Francie, Řecko, Lotyšsko, Malta, Portugalsko, Rumunsko a Slovinsko neuvedly žádné informace. Irsko neuvedlo simulační model, informovalo však o opatřeních a vývoji, jež mohou mít v budoucnu příznivý vliv na jakost vod.

Stejně jako v minulém sledovaném období uvedly pouze některé členské státy kvantitativní údaje o časovém programu, během něhož má být podle prognóz dosaženo stabilizace znečištění nebo obnovení jakosti vody. Řada členských států zdůrazňuje problémy spojené s vytvořením předpovědi, přičemž odkazují na nejasnosti spojené s podnebím a transportními procesy v půdě i na skutečnost, že v zájmu zlepšení jakosti vod byla přijata jiná opatření mimo oblast zemědělství.

Obecně lze říct, že navzdory dosaženým zlepšením jakosti vody bude trvat i několik desítek let, než bude v důsledku provedení akčních programů a změny zemědělských postupů obnovena jakost vody. V několika případech, ve kterých je uveden časový harmonogram obnovení jakosti vody, mapuje období od 4–8 let (Německo a Maďarsko) až po několik desetiletí v případě hlubokých podzemních vod (Nizozemsko).

## 8. ŘÍZENÍ PRO NESPLNĚNÍ POVINNOSTÍ

Provádění směrnice o dusičnanech není doposud ukončeno, zejména kvůli nedostatečnému vymezení oblastí ohrožených dusičnany a nesouladu akčních programů. Komise v současnosti jedná se všemi členskými státy o provádění směrnice a vede tři řízení pro nesplnění povinností. První řízení je vedeno proti Španělsku a týká se vymezení ohrožených oblastí a obsahu akčních programů, řízení proti Francii a Lucembursku se týkají akčních programů.

## 9. SOUVISLOST S OSTATNÍMI POLITIKAMI EU

Směrnice o dusičnanech úzce souvisí s ostatními politikami EU v oblasti vody, vzduchu, změny klimatu a zemědělství. Význam plného provedení těchto politik vyplývá jak ze zkušeností s prováděním směrnice, tak z nových vědeckých poznatků o účincích součinnosti opatření akčních programů v oblasti snižování znečištění dusičnany. Z nedávno provedené studie[28] o integrovaných opatřeních v zemědělství na snížení emisí čpavku vyplývá, jak významný přínos bude mít provedení směrnice o dusičnanech pro kvalitu vzduchu a snížení emisí skleníkových plynů. Další podrobné informace o souvislosti s ostatními politikami jsou uvedeny ve 4. kapitole pracovního dokumentu útvarů komise.

## 10. ZÁVĚR

Zpráva za toto sledované období zahrnuje poprvé všech 27 členských států. Všechny nové členské státy vytvořily monitorovací sítě, vymezily ohrožené oblasti a zavedly akční programy.

Pokud jde o jakost podzemních vod, vykazuje 66 % monitorovacích stanic stabilní nebo klesající koncentrace dusičnanů. Ve 34 % stanic byl však zaznamenán nárůst znečištění dusičnany a 15 % stanic vykazuje koncentrace dusičnanů přesahující jakostní limit 50 mg na litr. Mělké podzemní vody vykazují vyšší koncentrace dusičnanů než vody hluboké. Nejvíce kontaminované vody se nachází v hloubce mezi 5 a 15 m pod povrchem.

U sladké povrchové vody zaznamenává stabilní nebo klesající koncentrace dusičnanů 70 % monitorovacích stanic. U 3 % překračují koncentrace dusičnanů 50 mg na litr a u 21 % je koncentrace nižší než 2 mg dusičnanů na litr. 33 % stanic monitorujících trofický stav označilo vody za eutrofní nebo hypertrofní. Míra znečišťování povrchových vod dusičnany v důsledku zemědělské činnosti v řadě členských států poklesla, přesto zemědělství do značné míry stále přispívá k zatěžování povrchových vod dusičnany.

V zemích EU-15 bylo v porovnání s předchozím sledovaným obdobím zaznamenáno další rozšíření ohrožených oblastí. Území vymezených ohrožených oblastí se v zemích EU-15 rozrostlo ze 43,7 % na 44,6 % a v současnosti je vymezeno 39,6 % území EU-27, včetně území členských států, které uplatňují akční program na celém území. Z údajů o jakosti vody však vyplývá, že v řadě regionů, jak v rámci EU-15, tak EU-12, je zapotřebí dalšího rozšíření vymezených oblastí v souladu s kritérii stanovenými směrnicí o dusičnanech.

Kvalita akčních programů je ve srovnání s předchozím sledovaným obdobím v zemích EU-15 lepší, mnohdy však bylo zlepšení vynuceno řízením pro nesplnění povinností. Všechny nové členské státy zavedly akční programy, řada programů však vyžaduje zlepšení, aby bylo dosaženo plného souladu s požadavky směrnice o dusičnanech, zejména souladu s ustanovením o výstavbě skladovacích prostor, vyváženém hnojení a stanovení období, během něhož bude hnojení půdy zakázáno. V zájmu zajištění účinného provádění programů v praxi je zapotřebí zajistit

[28] Zpráva Komise o integrovaných opatřeních v zemědělství na snížení emisí čpavku, Alterra, 2007.

dostupnost školení a poskytování informací zemědělcům a účinné kontrolní programy.

V oblastech intenzivního chovu hospodářských zvířat narůstá zájem o zpracování statkových hnojiv umožňující účinnější hospodaření s živinami často ve spojení s výrobou energie z produkce bioplynu. Účinné hospodaření s živinami napomáhá významně snižovat náklady zemědělců.

Ze zkušeností s prováděním směrnice, stejně jako z nových vědeckých poznatků o účincích součinnosti opatření akčních programů v oblasti snižování znečištění dusičnany, vyplývá, že politiky v oblasti snižování znečištění dusičnany vyžadují integrovaný přístup, který zohlední celý cyklus dusíku, a že provádění směrnice o dusičnanech představuje významný přínos zejména z hlediska omezení emisí čpavku a skleníkových plynů i z hlediska celkové ochrany vod v rámci rámcové směrnice o ochraně vod. V budoucnu bude zapotřebí věnovat ještě více pozornosti tomuto hledisku hospodaření s dusíkem, stejně jako dostatečné a soustavné podpoře ze strany vědecké obce, a to jak na vnitrostátní, tak na evropské úrovni.

Komise bude nadále spolupracovat s členskými státy na zlepšení provádění směrnice s obecným cílem ochrany vod. Pokud to bude nezbytné, bude i nadále uplatňovat právní prostředky.